

Bulletin

parken Sonsbeek – Zypendaal – Gulden Bodem

Vrienden van
Sonsbeek

Z O M E R 2 0 2 2 - J A A R G A N G 3 4 - N U M M E R 2

De Vereniging van Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem wil een klankbord zijn voor de bezoekers van de monumentale parken en voor de eigenaar van de parken, de gemeente Arnhem. Het doel van de Vereniging is mee te werken aan de instandhouding en verfraaiing van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem.

De contributie per lid bedraagt per jaar voor particulieren € 15,00, voor verenigingen € 35 en voor bedrijven € 50; Bankrekeningnummer: NL30 ABNA 0406 333 505 ten name van Vrienden van Sonsbeek. CANBI: de Vereniging is door de fiscus erkend als Culturele Algemeen Nut Beogende Instelling, waardoor giften die volgens de regels van de Belastingdienst worden gedaan voor fiscale aftrek met de factor 1,25 mogen worden vermenigvuldigd.

Dagelijks bestuur

Voorzitter: Margreet van Gastel (voorzitter@sonsbeek.nl)

Secretaris: Frank van den Elshout (secretariaat@sonsbeek.nl)

Penningmeester/ledenadministratie: Henk Eenink (penningmeester@sonsbeek.nl – tel: 0642855475).

Leden: Huig Velders, Marianne de la Rive Box, Niels van der Graaff, Dirk van Uitert, Sanne Blok.

Adviseurs

Jan Floor, beheerder parken gemeente

Aanmelding nieuwe leden

Vereniging Vrienden van Sonsbeek: info@sonsbeek.nl of telefonisch bij penningmeester.

Postadres: Molenplaats Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a, 6814 CL Arnhem, tel: 0264450660

Website

www.sonsbeek.nl

Molenplaats

Bij het bezoekerscentrum Molenplaats Sonsbeek valt van alles te leren en ontdekken over het groen in de stad en het belang ervan. Het is een ideaal beginpunt voor een kennismaking met de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Er is informatie te vinden in de vorm van boekjes, plattegronden en kaarten over de natuur in en om de stad. Vanaf deze locatie worden activiteiten georganiseerd met betrekking tot het landschap en de cultuurhistorie. Ook is er informatie over gezondheid en klimaatbestendigheid.

Zie www.natuurcentrumarnhem.nl/locaties/molenplaats-sonsbeek

In dit nummer

Voorpagina: Tijdens het in mei gehouden symposium was er ruime aandacht voor de Ontwikkel- en Beheervisie van Bureau Strootman. Hierbij een voorstel voor een nieuwe inrichting van de Parkweg.

3/4/5 Symposium: Een algemene indruk van het symposium Verleden, Heden en Toekomst met een viertal sprekers: Anja Guinée (landschapsarchitect), Elyze Storms (specialist participatie en erfgoed, Gelders Genootschap), Michiel van Zeijl (landschapsarchitect) en Niels van de Graaf (bestuurslid Vrienden van Sonsbeek). De Ontwikkel- en Beheervisie van de Parken en de Missie en Visie van de Vrienden worden nader toegelicht.

5 Wie ontmoet Sonsbeek: Fotograaf Rinus Baak is regelmatig in onze Parken om foto's te maken. Hij knoopt graag een praatje aan met bezoekers die hij wil fotograferen. Deze keer ontmoet hij Nicolai die zich op een zeer bijzondere manier door het park verplaatst en daar een even bijzonder verhaal bij heeft.

6/7 We Wielen Wat Weg: De diversiteit aan rollend materieel is door onze fotograaf Rinus van Baak vastgelegd. De lay-out is gemaakt door Rosa Poelmans.

8/9 Voor alles was hij een eerlijk mensch: Aan Jan van Tellegen hebben wij ons park Sonsbeek te danken. De weduwe van Jan van Tellegen legt uit dat er nog veel verkeerds over haar man is verteld. Rob van Otterloo heeft zich hier in verdiept en legt dit uit.

10 De lente in je bol: Hoe biedt ons monumentale park een onderkomen aan (water)vogels en hoe veranderinglijk is dat? Gabriëlle Zeevenhooven wandelt met parkbeheerder Jan Floor door Sonsbeek die daar veel over kan vertellen.

11 Albert en Sonsbeek: Gaat deze keer 'buiten de perken van Sonsbeek' en geeft zijn mening over het hernieuwde en onlangs heropende Museum Arnhem.

Achterpagina: Hoe Vlaams zijn de Vlaamse gaaien? Koos Dansen over het blauwe veertje.

Aan dit nummer werkten mee:

Albert Van Der Weide, Koos Dansen, Gabriëlle Zeevenhooven, Paul Poelmans, Chris Verhoeven en Rob van Otterloo

'Verleden, heden, toekomst'

Symposium Sonsbeek 12 mei

Circa 100 belangstellenden bezochten het symposium van de Vrienden van Sonsbeek in het Watermuseum. Vier sprekers en een paneldiscussie in krap twee uur: het kan eigenlijk niet. De beloofde paneldiscussie kwam daarmee niet van de grond. Een tikje jammer, omdat visies op de parken, de rol van de Vrienden en het belang van Arnhemmers betrekken bij Erfgoed

daar wel om vragen. We kregen er wél bevlogen verhalen voor terug. Over hoe de mens door de eeuwen heen om is gegaan met landschap en natuur (door landschapsarchitect Anja Guinée) en prikkelende voorbeelden hoe we participatie rondom Erfgoed inclusief kunnen vormgeven (door Elize Storms, specialist participatie en erfgoed).

Meer daarover in het volgende nummer. Op deze pagina's een verslag van de twee overige sprekers. De presentatie van Michiel van Zeijl over de visie op het beheer en de ontwikkeling van de parken en de toelichting op de visie van de Vrienden van Sonsbeek door Niels van der Graaff.

'Een visie op het beheer en de ontwikkeling van de parken'

Michiel van Zeijl, bureau Strootman

Landschapsarchitect Michiel van Zeijl presenteert de bezoekers de eerste contouren van de nieuwe visie op het beheer en de ontwikkeling van de parken Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Van Zeijl werkt namens het bureau Strootman in opdracht van de gemeente Arnhem aan deze visie.

Het park wordt door Van Zeijl vergeleken met een theater waarin zowel de spelers (het park) als de toeschouwers (de parkbezoekers) op de lange termijn veranderen en om vernieuwing vragen. Bomen worden ouder en moeten op een slimme manier worden vervangen. Generaties parkbezoekers volgen elkaar op waarmee het gebruik en de beleving van

het park in de loop der jaren drastisch kan wijzigen. De tuinhistorie is vormt de leidraad voor de visie maar biedt ook ruimte voor nieuwe invullingen. De afwisseling van beslotenheid en openheid biedt een tijdloze beleving van het park. De ooit bedachte doorzichten zijn nu pas goed te ervaren maar zijn soms ook dichtgegroeid en op een enkele plek verdwenen. Herstel van deze vista's is een belangrijk onderdeel van het plan.

Meer tijdgebonden is het voorstel voor milieuvriendelijker beheer. Voor de akkerlanden in park Zypendaal wordt een meer natuur-inclusieve landbouw voorgesteld. Het vele gras in het park kan op de minder intensief gebruikte delen omgezet worden en in een kruidenrijk hooiland.

Het bestaande netwerk van wegen en vooral paden biedt mogelijkheden voor vereenvoudiging. Om een voorbeeld te noemen: de Parkweg kan als fietsstraat worden ingericht waarbij de auto te gast is.

Hoe verademend kan het beeld met de ruime bloemrijke berm en minder verharding zijn (zie voorpagina Bulletin)? Ben wel benieuwd of voor de wandelpaden het shared space concept (gemengd wandelen en fietsen) zoals in het hoofdstedelijk Vondelpark bij ons provinciestadje past?

Mogen we ook aan nieuwe invullingen voor de parken denken? De Steile Tuin is een recent voorbeeld van een dergelijke verandering. Van oudsher

was het een moestuin en lange tijd lag hier een midgetgolfbaan. Is een meer eigentijdse invulling voor het Hertenkamp denkbaar? Opmerkelijk is het voorstel om op de voormalige plek van het jachtslot in Gulden Bodem een kunstwerk te bedenken met een open constructie op basis van de oorspronkelijke plattegrond. Samen met het terugbrengen van de moestuinen kan een iconische plek met diverse recreatieve gebruiksmogelijkheden ontstaan.

De evenementen in het park hebben de afgelopen jaren geleid tot heftige discussies met zeer uiteenlopende standpunten. Het is volgens de opstellers van deze visie van belang strikte regels hiervoor op te stellen met respect voor ons erfgoed.

De Jansbeek in al zijn verschijningsvormen (vijvers, watervallen, kanaaltjes) en met zijn verschillende oevers vraagt met name om een doordachte vormgeving. Door een consistente toepassing van oevers met een glooiend verloop en oevers die gelijkvormig beschoeid zijn ontstaat er meer eenheid.

Tot slot laat Van Zeijl met voorbeelden zien hoe veranderingen er in in deelgebieden concreet uit zouden kunnen zien.

Eind deze zomer is de verwachting dat de visie klaar is.

‘Een nieuwe visie voor de Vrienden van Sonsbeek’

Niels van der Graaff

Hekkenluiser in de presentaties was Niels van der Graaff. Namens het bestuur van de Vrienden van Sonsbeek presenteerde hij tijdens het symposium de nieuwe visie. “We bewaken het evenwicht tussen de vier hoofdfuncties van de parken. Niet door op de stoel van de gemeente te zitten, maar door als ‘critical friend’ bij de gemeente aan tafel te zitten als de maatschappelijke waarde van het park in het geding is. En door als dat nodig is onze mening te laten horen.” Na de presentatie sprak de redactie met hem over de visie.

Waarom heeft de Vrienden deze visie ontwikkelt?

“We voelden als bestuur in toenemende mate de behoefte om meer duidelijkheid te bieden over: waar

staan we als Vrienden van Sonsbeek nu eigenlijk voor? Hoe kijken we tegen de parken aan? Voor wie doen we het eigenlijk? En wat is onze rol, met name ook ten opzichte van de gemeente.”

Wat houdt de visie in?

“De Vrienden van Sonsbeek staan voor behoud van het maatschappelijk belang en maatschappelijke waarde van de parken in het belang van de huidige en toekomstige gebruikers. Dat is onze missie. De visie houdt in dat we het evenwicht tussen de hoofdfuncties die de parken hebben bewaken. Die functies zijn de vier E’s: Energie geven aan de inwoners, opbrengst genereren (economie), bijdragen aan de ecologie en behoud van het erfgoed.”

Heeft de discussie over het lichtspektakel de Grote Schijn in Zypendaal in het najaar van 2021 nog een rol gespeeld?

“We waren toen nog bezig met het maken van deze visie. Het is een mooi voorbeeld hoe je het park een stem kunt geven in de afweging die de gemeente moet maken om zo’n evenement wel of niet te laten doorgaan. Met de nieuwe visie (de vier E’s) als meetlat in de hand kun je beter het gesprek voeren of de Grote Schijn nou wel of niet bijdraagt aan de maatschappelijke waarde van Zypendaal. Levert het energie op voor Arnhemmers als het niet vrij toegankelijk is en het park deels wordt afgesloten? Bedreigt het evenement het ecologische evenwicht? Draagt het bij in economische zin omdat het geld oplevert voor het park? Dat is niet het geval omdat het een commerciële activiteit van een evenementenorganisatie is. Sommige leden hebben ons kwalijk genomen dat we als bestuur onvoldoende actie hebben ondernomen.”

Hebben alle vrienden inbreng kunnen leveren aan deze visie?

"We hebben enkele leden gevraagd bij de gesprekken die gevoerd zijn. Dat leidde er onder meer toe we ook goed gekeken hebben wat in het verleden al is opgeschreven over onze rol en dat Erfgoed als hoofdfunctie is toegevoegd. Vanwege corona hebben we het resultaat van die gesprekken in een december 2021 in een online algemene ledenvergadering besproken.

We presenteren het resultaat nu opnieuw omdat voor die online bijeenkomst geen grote belangstelling was."

Kunnen de Vrienden er wel zijn voor alle Arnhemmers? Onder de aanwezigen zag ik namelijk geen dwarsdoorsnede van de bevolking, eerder een oververtegenwoordiging van geprivilegieerden.

"De 'why-' en 'what'-vraag hebben we met onze visie wel beantwoord.

Maar de 'how'-vraag: hoe komen we ook in gesprek met meer en andere liefhebbers van het park, daar moeten we nog handen en voeten geven. Dat kan bijvoorbeeld middels de scholen als het gaat om jongeren. Dat is zeker een van onze uitdagingen voor het vervolg."

Paul Poelmans en Chris Verhoeven

Wie ontmoet Sonsbeek?

Nicolai is zijn naam. Hij bezoekt regelmatig zijn moeder vanuit Oosterbeek. Zijn moeder woont in Velp. Hij doet dat op een elektrische éénwieler en doorkruist dan het park Sonsbeek. Hij is een romanticus die regelmatig met zijn vriendin geniet van het uitzicht over Arnhem vanuit de Stadsvilla Sonsbeek onder het genot van een wijntje. Hij vertelt me dat hij op de éénwieler bezoek gebracht heeft aan een andere romantische grootheid. Gewapend met een tweede accu is hij vanuit Arnhem naar Parijs gereisd. Een hele afstand voor een elektrische éénwieler! Op mijn vraag of de conclusie klopt dat hij teruggekomen is en de romantiek van Sonsbeek blijkbaar toch een grotere aantrekkingskracht heeft dan die van Parijs krijg ik een raadselachtige glimlach en 'fietst' hij terug naar huis. Al piekerend blijf ik achter. Is het de schoonheid en het warme karakter van zijn vriendin? De heerlijke wijn? Of toch de schoonheid van Sonsbeek die hem terug geroepen heeft naar het Arnhemse?

Foto en tekst: Rinus Baak

WE WIELEN WAT WEG

'Voor alles was hij een eerlijk mensch'

Weduwe van Jan Tellegen: "Heel zijn leven heeft hij geijverd voor betere volkshuisvesting"

Had ingenieur Jan Willem Cornelis Tellegen (1859-1921) zich niet namens de gemeente met volle overgave geworpen op de aankoop van een deel van landgoed Sonsbeek dan was Arnhem vermoedelijk een andere stad geweest. Dankzij zijn inspanningen lukte het in 1899 een gebied van iets meer dan 500 hectare voor de gemeenschap te verwerven. Maar zijn weduwe meent dat hem onrecht is aangedaan.

Omstreeks 1990 duikt van haar hand een in 1940 geschreven boekwerkje van 27 pagina's op. Het is bedoeld om de kleinkinderen het 'echte verhaal' over hun opa te vertellen. Want volgens mevrouw Tellegen is haar echtgenoot nogal eens in een verkeerd daglicht geplaatst. Jan Tellegen wordt in 1887, het jaar dat hij met mevrouw Fock in het huwelijk treedt, hoofdopzichter bij de dienst Stadswerken Arnhem. Hij is in 1859 geboren in Groningen en studeert in 1882 af aan de Polytechnische School in Delft. Zijn talent valt op, Nederland is klein en burgemeester Van Lawick van Pabst van Nijvelt weet Tellegen voor Arnhem te interesseren. Hij maakt snel carrière en volgt drie jaar na zijn entree al directeur Lindo in 1890 bij de dienst Stadswerken op. Uit hoofde van die functie komt hij in aanraking met het milieu van de bouwwereld: banken, ontwikkelaars, speculanten en bouwers. Mevrouw Tellegen-Fock in haar boekje: "Die betrekking in Arnhem was juist iets dat in de smaak van mijn man viel. Er was veel te verbeteren aan volkshuisvesting en riolering; door het ongezonde wonen heerschten diphterie en angina bijna voortdurend. De binnenstad was vol sloppen en

de uitbreiding achter de spoordam Klarendal was afgrijselijk. Daarnaast had Stadswerken het beheer over de pas aangekochte bosschen van Klarendal en de Steenen Taafel en konden wij volop genieten van de prachtige natuur die Arnhem omringt."

Gezonde volkswijken

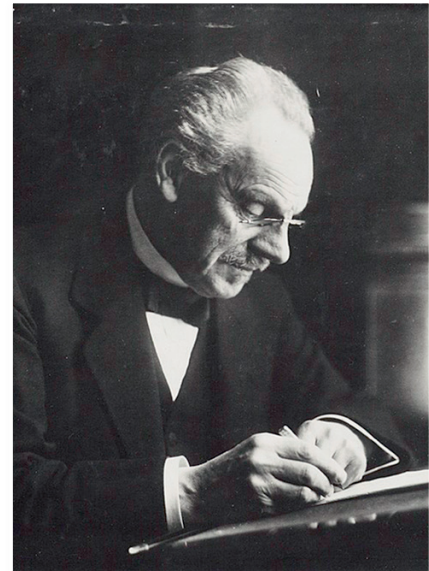
Ook schrijft ze: "De aankoop van krotten en het opbouwen van gezonde volkswijken had zijn grootste belangstelling. Je grootvader ging uit van de stelregel dat men alleen een goeden werkmanstand kreeg als men bereikte dat hij goed gehuisvest was en na gedane arbeid zijn geluk zocht in eigen huiselijken kring. Heel zijn leven heeft hij daarvoor geijverd en voor de verbetering van de volkshuisvesting heeft hij heel veel bereikt."

Het is het Arnhems college van burgemeester en wethouders snel duidelijk dat Tellegen gezien zijn capaciteiten in staat is te adviseren over zaken buiten zijn portefeuille. Maar zijn groeiende invloed roept irritatie op onder ambtenaren en politici.

Het smeuulend conflict komt tot uitbarsting als Tellegen na de aankoop van Sonsbeek wordt gepasseerd voor de rol van beheerder. Hij rekende daarop gezien zijn verdiensten en als het niet gebeurt, pakt hij zijn biezen. Terwijl het echtpaar kort ervoor heeft besloten 'altijd' in Arnhem te zullen blijven wonen.

Losbandig leven

De ontwikkelingen rond park Sonsbeek hebben te maken met het losbandig leven van baron Willem Frederik Maurits Alexander Hendrik baron van Heeckeren. Lang is aangenomen dat dit zich in Parijs afspeelde. Sinds kort is duidelijk dat hij ook in

Arnhem voortdurend de bloemetjes buiten zet. De baron verkeert in geldnood, verkoopt delen van zijn landgoed en wil zoveel mogelijk bomen laten kappen. Dat gaat zijn rentmeester Jacques Mulder te ver. Met zijn vader Arnold Mulder stapte hij in de trein naar de Franse hoofdstad. De baron krijgt te horen dat ze ontslag nemen als hij zijn plan doorzet. Van Heeckeren beseft dat hij voor de opbrengsten van zijn landerijen van deze heren afhankelijk is en gaat door de knieën. Maar zijn kas is leeg. Grondspeculanten en ontwikkelaars zijn op de hoogte van de problemen van Van Heeckeren. Houthandelaar Hendrik Kooij jr. en bankier Johan Willem Berends richtten in 1897 de Maatschappij tot Exploitatie van Landgoed Sonsbeek op. Hun doel is het landgoed aan te kopen, veel bomen te kappen en de grond te verpatsen aan ontwikkelaars.

Nauw overleg

Tellegen weet dit met de aankoop te voorkomen en bedingt dat er rond het park alleen in overleg mag worden gebouwd. De bemoeienissen van Tellegen zijn gezien zijn functie logisch. De stad zit in Noord te springen om bouwgrond. Documenten over de precieze gang van zaken zijn in de oorlog verloren gegaan. De directeur van Stadswerken heeft wel al zijn overredingskracht nodig om de politiek ervan te overtuigen dat de gemeente haar burgers met de aankoop van Sonsbeek een grote dienst bewijst. Bovendien, voorspelt hij, zullen er meer toeristen naar Arnhem afreizen. En die geven geld uit. Het stadsbestuur stemt uiteindelijk toe. In 1899 wordt een lening afgesloten van 1 miljoen gulden af telossen in 100 jaar. Om de aankoop in perspectief te plaatsen: de gehele Arnhemse gemeentebegroting bedraagt dat jaar iets meer dan 2 miljoen gulden.

Nooit meer weg

Als dat kunststukje is gelukt, spreekt een euforische Tellegen met zijn vrouw af dat zij Arnhem 'nooit meer' zullen verlaten. Daar komen ze snel op terug. Mevrouw Tellegen: "Toen de zaak een voldongen feit was, trachtte

men hem eruit te werken om zelf de baas te kunnen spelen en het beheer van het landgoed aan ondergeschikten op te dragen." Ze schrijft niet wie 'men' is.

Het paar besluit te vertrekken. In Amsterdam bestaat een vacature voor een directeur bouw- en woningtoezicht. Tellegen verwerft landelijk faam als hij er samen met de sociaal-democratische wethouder F. Wibaut en architect H. Berlage mooie, ruime arbeiderswoningen laat bouwen.

Ook in de hoofdstad maakt Jan Tellegen carrière. In 1915 wordt hij er burgemeester. Daarvoor probeert hij nog een rol te spelen in de radicaal-liberale Vrijzinnig Democratische Bond. Kort voor zijn burgemeesterschap stapt hij er weer uit omdat volgens zijn echtgenote 'zijn geweten' in conflict komt met sommige standpunten van de VDB.

Zooveel leugen

Pas twintig jaar na het overlijden van haar man zet mevrouw Tellegen zich pas aan het schrijven. "Al heel lang heb ik den wensch het leven van mijn man voor mijn kleinkinderen te beschrijven, maar ik zag steeds teveel op tegen dien taak en was bang er

niet tegen opgewassen te zijn. Nu er echter zooveel leugen en bedrog in de wereld gekomen is, zal het voorbeeld van hun grootvader, die voor alles een eerlijk mensch was, hun van nut kunnen zijn. Eerlijk en waarheidslievend, dat was hij in hooge mate. 'Er is maar één soort eerlijkheid' was zijn lijfspreuk en nooit liet hij zich door anderen beïnvloeden om af te wijken van wat hij als het juiste zag." Het boekje duikt omstreeks 1990 op als kleinzoon Frits Tellegen zich voorafgaand aan een familiereünie verdiept in het leven van zijn grootvader. Voor de familie is dat een grote verrassing en voor de archieven vormt het een bijzondere bijdrage aan de geschiedenis van Arnhem.

Oorlog en verlies

Jan Tellegen is maar zes jaar burgemeester van Amsterdam geweest. Een vakantiereis van twee maanden door Italië en Frankrijk in combinatie met het vroege overlijden van zijn oudste zoon zijn hem volgens zijn weduwe fataal geworden. Tijdens de reis wordt hij geconfronteerd met de verwoestingen uit de Eerste Wereldoorlog. Zijn vrouw schrijft dat hij daar zeer van onder de indruk is. Drie dagen na zijn thuiskomst blaast hij, nog net geen 62 jaar, zijn laatste adem uit.

Het ligt voor de hand te concluderen dat Jan Willem Cornelis Tellegen voor Arnhem een maatje te groot is gebleken. De stad kan zich echter gelukkig prijzen dat hij tegen het eind van de 19^e eeuw inzag dat de verwerving van park Sonsbeek voor de Arnhemmers een hoofdprijs zou opleveren. En dat is al meer dan 120 jaar het geval.

Rob van Otterloo

(Met dank aan 'Sonsbeek, stadspark van Arnhem', in 1998 verschenen bij Uitgeverij Waanders b.v. Zwolle, ISBN 90 400 9260 5)

'De lente in je bol'

Wandelen met de parkwachter in Park Sonsbeek

Half mei is het als parkwachter Jan Floor om 7 uur 's ochtends door Park Sonsbeek wandelt om te laten zien hoe het monumentale park een thuis biedt voor vogels van allerlei pluimage. Door het warme weer lijkt het bijna zomer. Het is de tijd van nesten bouwen en jongen voeren. En er wordt flink gezongen in de beukenbomen.

In deze schilderachtige omgeving heeft zich een hele horde aan gevleugelde bewoners gevestigd in iedere mogelijke broed- of nestelruimte. Sinds de roep om biodiversiteit sterker wordt, ook vanuit de Arnhemse raad, wordt er in de beplanting en het beheer ook rekening gehouden met de wensen en noden van deze inwoners. "We houden rekening met het cultuur historische karakter van het park én de natuur," aldus Floor.

Holle bomen voor nesten

In het park staan veel oudere bomen met holten en gaten, zodat de specht maar ook de mandarijn eend en de nijlgans plekken hebben om te broeden. Tijdens de wandeling wijst Floor op een opgehangen nestkast. "Dat zien wij eigenlijk liever niet. Wij willen een zo natuurlijk mogelijke omgeving scheppen voor vogels en niet overal kastjes hebben hangen. Vandaar dat oude bomen juist blijven staan tenzij ze gevaarlijk zijn voor de passerende wandelaar." Dieper in het park staan hoge lariksen waar een buizerd zijn horst heeft. De buizerd heeft een plateau van takken nodig om zijn nest op te bouwen. Dat vindt hij in de lariks. Dit stukje park is wat verder weg van de meest gebruikte paden en daardoor ook rustiger voor broedende buizerds.

De zwanenweduwe

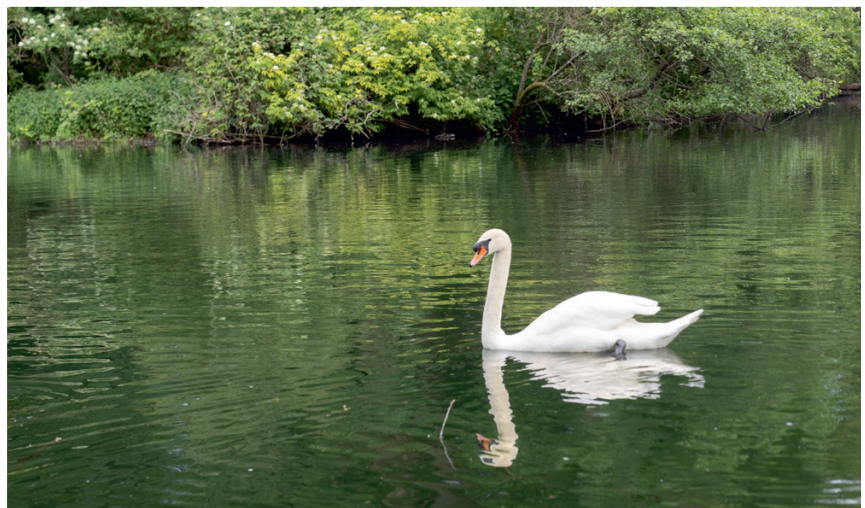
De reiger heeft zich al jaren met zijn familie gevestigd in de bomen op een eiland in de grote vijver. Floor: "Er is een groep vertrokken naar Arnhem-Zuid naar een nieuwe kolonie. Het zijn opportunisten dus als het ergens anders beter is dan gaan ze ervandoor. Dat is een onderdeel van een gezond ecosysteem. Vogels passen zich aan de mogelijkheden aan of ze zoeken het elders. Datzelfde geldt voor de ijsvogel, een vogel waar het park bekend om staat. Die wordt niet zo vaak meer gezien. Floor: "We zien meer ijsvogels in Meinderswijk tegenwoordig. In het park is de visstand niet erg hoog door het blad in het beekwater. Daardoor is het water zuur en dus niet goed voor vis. Daar is niet veel aan te doen." In de vijver zwemt een eenzame zwaan. "Dat is een treurig verhaal," zegt Jan Floor, De partner van deze zwaan is twee maanden geleden overleden en zwanen zijn sterk monogaam. Tot nu toe hadden ze ieder jaar een nest jongen en ze zaten met al die kuikens op het wandelpad, soms tot schrik van de voorbijgangers. Nu zwemt zij gracieus maar alleen door het water."

Struwelen voor zangvogels

Floor: "Op dit moment willen we inzetten op het aanplanten van lagere struikachtige beplanting waar de kleine zangvogels zoals merel, lijster en zwartkop een plekje kunnen vinden. Deze vogels scharrelen graag op de grond en ze bouwen een kom nestje in de struiken. Door de groei van de beuk zijn deze struiken verdwenen. Die willen we graag terugbrengen. Zo worden er steeds aanpassingen gedaan om te zorgen dat zo veel mogelijk vogels en andere dieren een plekje kunnen vinden. Met het huidige en toekomstige beheer willen we de wandelaar laten genieten van het park maar ook een diverse en natuurlijke leefomgeving bieden voor plant en dier."

Ondertussen zingen de vogels om ons heen zodat het schettert en schalt tussen de beukenbomen. Het is lente, de zon schijnt en wie doet me wat.

Gabriëlle Zeevenhooven

Museum Arnhem

Albert & Sonsbeek

Tussen het onderwerp de parken Sonsbeek-Zypendaal – Gulden Bodem waarover dit bulletin gaat en het nieuwe Museum Arnhem zijn aardige parallellen. Voor beiden moet je je eigen woon- en/of werkomgeving verlaten. Je hebt bewust of intuïtief de beslissing genomen om los te komen van je dagelijkse routine, zorgen, drukte of eenzaamheid om iets mee te maken waarbij je zintuigen aangesproken worden. Alleen of met vrienden, familie of kennissen. In mijn dagelijks bestaan is dat opzoeken van de parken en musea een fundamentele ervaring om optimaal in het heden te bestaan en een stimulans om betekenisvol door het leven te manoeuvreren. Ook omdat de heropening van het Museum Arnhem een mijlpaal is in het culturele leven van onze stad is verlaat ik dit keer mijn focus op de parken. Met het risico dat de monomane 'parkliefhebbers' onder u nu af zullen haken. Het is niet anders.

Persoonlijke geschiedenis

Na een ver- en nieuwbouw van vier jaar liep ik begin mei 2022 door het 'nieuwe' Museum Arnhem. Het oude gebouw van Museum Arnhem kende ik goed en maakte er mijn eerste museum presentatie in 1980. De legendarische Pierre Janssen was toen directeur. Ook zag ik er tientallen jaren de tentoonstellingen en volgde betrokken en kritisch het tentoonstellingsbeleid van de verschillende directies. Aardige weetjes; mijn originele tekeningen die bij deze columns geplaatst worden maken deel uit van de collectie van het museum.

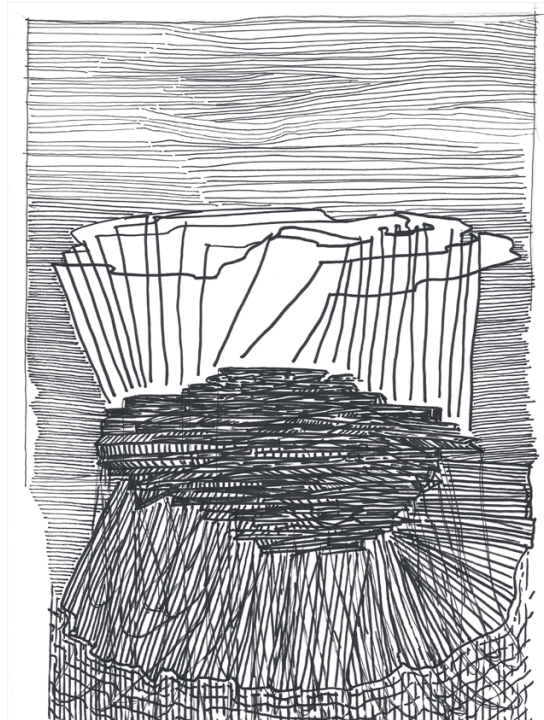
Nieuw voor oud

De eerste kennismaking met het opgeleverde 'nieuwe' museum waren de onderdelen die ik me herinner van het 'oude' gebouw. Gevolgd door en in combinatie met fonkel nieuwe locaties met een grote diversiteit aan volumes, zichtlijnen en perspectieven. Krachtig en soms verrassend ontregelend in de samenhang en verfijnd in de detaillering. Ruimtes die, zover ik het kan beoordelen, vanuit de kunst

gezien multifunctioneel inzetbaar zijn. De zeshoekige horecalocatie – het sociale hart van het museum – die de naam café Pierre draagt, heeft grandeur. Het café is genoemd naar de eerder genoemde directeur en televisiepersoonlijkheid Pierre Janssen.

Uitzichten en beeldentuin

Het veelgehoemde uitzicht op de Rijn en de uiterwaarden is uitgebreid met een uitzicht op de Rijnbrug. Een prachtig vrijgevig aanbod voor het publiek. De beeldentuin is een onderdeel van het gehele museum-complex en doet recht aan de collectie sculpturen die het museum bezit. Opvallend is dat er diverse sculpturen te zien zijn die tijdens de Internationale beelden tentoonstelling 'Sonsbeek Arnhem' aangekocht zijn. Ik noem er een aantal: 'Venustrechter' van de Duitse kunstenaar Rebecca Horn uit 1983, 'Zelfportret' van de Italiaanse kunstenaar Alighiero Boetti uit 1993 en 'The Happy Camper' van de Filipijnse kunstenaar Loui Cordero uit 2016. Daarmee wordt de link gelegd tussen het Museum Arnhem en het Park Sonsbeek.

Service van de zaak

Wie alleen van de tuin, het uitzicht op de uiterwaarden wil genieten en iets wil gebruiken in het café Pierre heeft gratis entree. Service van de zaak. Het museum plus de tuin is als zodanig het sluitstuk van wat de 'creatieve corridor', de verbinding met de 'blauwe golven' en de ArtEZ locaties, moet gaan worden.

Eerste kus

De eerste tentoonstellingen en publieke activiteiten van het Museum Arnhem zetten, als een eerste kus, de toon. In de pers en op de sociale media is hierover al gejubeld en zijn reeds harde kritische noten gekraakt. Prima, prima deze verschillen in opinies. Het nieuwe gebouw en de tentoonstellingen zijn er voor iedereen, voor de jonge generatie, de trouwe 50 plussers en bejaarden van hier en daar. Hup, hup voor het leven en de kunst.

Albert Van Der Weide

De gaai met de blauwe veertjes

In de jaren vijftig ging ik met mijn ouders met vakantie naar de Veluwe. Zij hadden een zomerhuisje gehuurd bij een boer aan de bosrand bij Lunteren. Bij onze aankomst gaf die mij een prachtig blauw veertje. Voor jou, net gevonden, bij jullie huisje, zei hij. Van een Vlaamse gaai. Zulke mooie vogels leven hier in het bos, had je dat gedacht?

Inmiddels heeft de soort officieel zijn Noord-Belgische herkomst prijs moeten geven, simpel omdat er achteraf niets specifiek Vlaams met deze kraaiachtige in verband te brengen viel. Zijn Engelse naam Eurasian jay past hem geografisch veel beter, want behalve in grote delen van Europa leeft hij ook in de brede

gematigde klimaatzone van Azië tot en met het verre Japan. Ook als wandelaar in Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem kom je gaaien tegen of hoor je ze. Vanuit mijn woonkamer en een boshutje met drink- en voerplek geniet ik van zijn vakmanschap zonder hem te storen. Zo zag ik hem handig in de weer met eikels, beukenootjes, grote insecten en huisjesslakken waar hij de zachte inhoud uit peutert en opeet. Hartveroverend is het voor vogels speelse gedrag van net uitgevlogen jonge gaaien. Ze trekken veel samen op en lijken af en toe te overleggen wat voor kattenkwaad ze nu weer zullen uithalen.

Tekst en foto: Koos Dansen

Colofon

Het Bulletin VVS is een uitgave van de Vrienden van Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem. Het Bulletin verschijnt vier keer per jaar.

Het wordt gratis toegestuurd aan de leden van de Vereniging Vrienden van Sonsbeek. ISSN 1567-1054. Oplage 700 stuks.

Redactie:

Paul Poelmans,
p.poelmans@poelmansreesink.nl
Chris Verhoeven,
chrs.vrhvn@gmail.com
Rinus Baak : fotografie

Vormgeving:

Coco Bookmedia

Druk:

Wilco BV

Verschenen nummers vindt u op de website www.sonsbeek.nl

Vrienden van Sonsbeek

Reden retourzending:

Postcode:

Plaats:

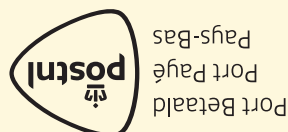
Naam:

Straat:

Het correcte adres is:

Mogelijk is de adressering niet juist. Wilt u in dat geval zo vriendelijk zijn om hieronder de juiste gegevens in te vullen en het blad 'retour afzender' of deze strook in een enveloppe terug te sturen naar: Vrienden van Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a, 6814 CL Arnhem.

Retour afzender/adreswijziging

Port Betaald

Port Payé

Pays-Bas